

Замок у Свйржі Zamek w Swirzu

у публіцистиці
в творчості
його останньої власниці
її останньої власниці
Грени з графів Ламезан-Сатінс
Ireny z hrabiów Lamazan-Satins
графині Коморовської
hrabiny Komorowskiej

Львів 2019

Організатори висловлюють щиру вдячність за підтримку проекту:
Незалежному культурологічному журналу «І»

Організатори висловлюють персональну вдячність особам, які доклали своїх зусиль до реалізації проекту:
Наталії Крокіс
Андрію Рибці

Підписано до друку 12.01.2019
Формат 84×108/16. Папір крейдований. Друк офсетний.
Умовн. друк. арк. 7,98. Обл.-вид. арк. 5,46.
Наклад 500 прим.Зам.04-18.

Замок у Свйржі Zamek w Swirzu

у публіцистиці
в творчості

його останньої власниці
його останньої власниці
Грени з графів Ламезан-Сатінс
Ireny z hrabiów Lamazan-Satins
графині Коморовської
hrabiny Komorowskiej

Львів 2019

Виставка відкрита від 27 лютого до 8 квітня 2019 року
Львівська національна галерея мистецтв імені Б.Г.Возницького

Ідея виставки
Пйотр Пінінський

Концепція виставки
Тараса Возняка

Куратори виставки
Пйотр Пінінський
Іван Дудич

Пластична організація виставки
Андрій Рибка

Організаційна координація виставки
Наталія Крокіс

Видавець
© Львівська національна галерея мистецтв імені Б.Г.Возницького

Автори текстів
Адам Коморовський
Іван Дудич

Перекладач
Андрій Вербенець

Графічний проект каталогу
© Незалежний культурологічний журнал «І»

Редактор
Францішка Площанська

Верстка
Христина Рябуха

Друк
ФОП Кичма І.В.

Герб графів Ламезан-Салінс
Herb hrabiów Lamezan-Salins

На фото: Художниця в домі у Лондоні, 1955 р.

Na zdjęciu: Artystka w domu w Londynie, 1955 r.

Ірена з гр. Ламезан-Салінс гр.Коморовська (1904-1968)
Портрет батька австро-угорського походження, генерала Роберта графа Ламезан-Салінс, 1928 р
Полотно, олія

Irena z hr. Lamezan-Salins hr. Komorowska (1904-1968)
Portret ojca austriacko-francuskiego pochodzenia, generała Roberta hr. Lamezan-Salins, c. 1928
Płótno tekt., olej

*Свіржський Замок
у творчості
її останньої власниці
Ірени графині Ламезан-Салінс*

Герб графів Ламезан-Салінс
Herb hrabiów Lamezan-Salins

Замок у Свіржі. Замок разом з земельним маєтком в Свіржі був придбаний в 1908 р. матір'ю художниці Іреною з графів Волянських, І-вото Графиня Александрова Пінінська, II-вото генералова Робертова графиня Ламезан-Салінс від її близької приятельки Феліції з Тустановських Александрової Кшечуновичової (1871 – 1942). Замок був спалений росіянами в 1914 р., залишились лише мури. Ренесансні фрески та все оздоблення були знищені. Підпал росіяни здійснили зумисне, бо знали, що замок був домом австрійського генерала Роберта графа Ламезан-Салінс. В 1917 – 19 рр. Роберт разом з молодшим сином своєї дружини від її першого шлюбу, Мечиславом графом Пінінським наглядали за відбудовою замку, користаючи з праці російських полонених. Всі оздоблювальні та завершальні роботи були виконані лише в 1939 р. Художниця успадкувала маєток і замок по матері в 1930 р

Першою вчителькою молодої Ірени графині Ламезан-Салінс була її тітка Марія з графів Ламезан-Салінс Родаковська, яка була дружина кривого відомого львівського художника Генрика Родаковського (1823 - 1894).

Ірена з гр. Ламезан-Салінс гр.Коморовська (1904-1968)
Портрет матері Ірени з графів Волянських, I-вото Олександрова графиня Пінінська, II-вото Робертова графиня Ламезан-Салінс
Папір, акварель

Irena z hr. Lamezan-Salins hr. Komorowska (1904-1968)
Portret matki, Irena z hr. Wolańskich, I-voto Aleksandrowa hr. Pinińska, II-voto Robertowa hr. Lamezan-Salins
Papier, akwarela

*Zamek w Świrzu
w twórczości
jej ostatniej właścicielki
Ireny hrabianki Lamezan-Salins*

Zamek w Świrzu. Zamek wraz z majątkiem ziemskim w Świrzu został kupiony w 1908 r. przez matkę artystki, Irenę z hr. Wolańskich, I voto hr. Aleksandra Pinińska, II voto generalową Robertową hr. Lamezan Salins od jej bliskiej znajomej, Felicji z Tustanowskich Aleksandrowej Krzczunowiczowej (1871-1942). Zamek został spalony przez Rosjan w 1914 a tylko mury zostały. Renesansowe freski a całe wyposażenie zostały zniszczone. Rosjanie uczynili umyślnie, dlatego że wiedzieli, że zamek w Świrzu był domem austriackiego generała Roberta hr. Lamezan-Salins. W latach 1917-19 Robert wraz z młodszym synem swojej żony z jej pierwszego małżeństwa, Mieczysławem hr. Pinińskim, nadzorowali odbudowę zamku, korzystając z roboty jeńców rosyjskich. Wszystkie prace wykończeniowe zostały zakończone dopiero w 1939 r. Artystka odziedziczyła majątek i zamek po matce w 1930 r.

Pierwszą nauczycielką młodej Ireny hr. Lamezan-Salins była jej ciotka, Maria z hr. Lamezan-Salins Rodakowska, żona krewnego słynnego lwowskiego malarza Henryka Rodakowskiego (1823-1894).

*Ірена Коморовська:
Найбільшим моїм
Захопленням було малярство*

«Найбільшим моїм захопленням було малярство», так сказала моя мати, Ірена Коморовська у своїх спогадах записаних 1966 року. «Вже з десяти років, а може, навіть, і швидше, я завжди рисувала чи малювала. Пізніше я почала брати уроки у професора Батовського, свого часу професора образотворчого мистецтва у Львові, досконалого вчителя, який вмів подати учням, навіть те, чого сам не осягнув. Не раз приїжджав до нас під час канікул і я разом з ним малювала. Він був блискучим баталістом, малював великі батальні твори, трохи в дусі Матейка, але, звісно, з ним не зрівнявшись – був в тому, скажемо, дуже старосвітським, навіть у порівнянні з сьогоденням. Зате чудово знав анатомію, і вмів чудово навчати, будучи дуже вимогливим. Моєю мрією було навчання в Академії мистецтв Кракова, але, так-як мати після грипу «іспанки» постійно тяжко нездужала на деформуючий ревматизм, я не могла податися до Кракова, не могла залишити її на декілька років. Попри те, після закінчення школи я й надалі брала уроки у Батовського. Малярство було моїм найбільшим захопленням, – і можу так сказати – моїм покликанням. Ще до заміжжя, а також опісля, я виставляла свої полотна декілька разів у Товаристві образотворчого мистецтва у Львові, а також на Міжнародній виставці у Познані.»

Мати малювала, як правило, пейзажі. Знаю, що увіковічувала на полотнах і домівки знайомих. Більшість творів втрачена в часі війни, проте, дивом вціліли ті, що представляють родинний замок у Свіржі. Тітка матері, Марія Родаковська, також малювала. Її чоловік був близьким родичем

відомого художника Генрика Родаковського, саме вона була першою вчителькою малярства моєї матері. Часто бувала у Свіржі і заохочувала молоду Реню до творчості серед чудової природи. Окрім пейзажів, мати створила декілька портретів, серед них свого батька Роберта Ламезан-Салінс, а також матір Ірену з роду Волянських, вдови Олександра Пінінського. Декілька разів портретувала мене та мою дружину Бріджит МакГіллс'юдді та шотландських кузенів Олександра Карнегі (чоловіка Сюзанни Родаковської) та їхнього сина Раймонда Олександра. Всі ці портрети (та багато пейзажів) були створені під час подорожі до Шотландії в родині Карнегі в роках 1949 – 1953. Саме у їхньому маєтку Крімонмогейт на півночі Шотландії, мати створила мій перший портрет – змушена була годинами розповідати пригоди найрізноманітніших звірят, щоб змусити мене спокійно всидіти.

Після шлюбу у Відні 1930 року, батьки поїхали у шлюбну подорож на місяць до Єгипту. Батько відновлював здоров'я після серйозного випадку, що мав місце під час кінних змагань у Львові, а мати взялася до малювання. Те, що деякі твори збереглися незважаючи на війну є великим щастям – а скільки втрачено – невідомо. Мати більшу частину війни прожила у Варшаві та Кракові. Коли НКВС почало її розшукувати в середині 1945 року, як дружину генерала «Бора», вона виїхала на село. «В Свєтніках трохи допомагали мені монахині, я малювала для селян портрети за які вони давали мені яйця, масло, тощо». Однак, вона не все продала, зберегла малюнок сільської хати, у якій мешкала разом з сєвєрною Вандою з Залеських Коморовською, зі мною та моїм братом Єжи, а також нашою гувернанткою Аньєлою Санторек. Один з тих малюнків вона пізніше подарувала своїй кузині Анні з Волянських Коморовській, що мешкала тоді у Кракові. В той страшний час вона жила в постійній напрузі та стресі, ще до своєї втечі на Захід, мати не полишила малярства, а краса сонячних пейзажів не видавала всюдисущого страху.

Після війни клопоти з утримання дому, а також меблевої компанії, не давали їй змоги займатися живописом. Лише в п'ятдесятих роках, коли змогла виїжджати у відпустку до Корнуеллу та Франції, вона повернулася до своєї пасії. Це замилування до живопису тривало до кінця її життя. За два роки до смерті у 1968 році портретувала мене з дружиною. То були її останні твори.

Адам Коморовський

*Irena Komorowska:
Największym moim
zamilowaniem było malarstwo*

«Największym moim zamilowaniem było malarstwo», powiedziała moja matka, Irena Komorowska w swoich wspomnieniach nagranych w 1966 roku. «Już od dziesiątego roku życia, a może nawet wcześniej, zawsze rysowałam czy malowałam. Później zaczęłam brać lekcje u profesora Batowskiego, swego czasu profesora sztuk pięknych we Lwowie, doskonałego nauczyciela, umiejącego podać uczniom nawet to, czego sam nie posiadał. Nieraz przyjeżdżał do nas w czasie wakacji i razem z nim malowałam. Był doskonałym batalistą, malował duże obrazy batalistyczne, trochę w typie Matejki, oczywiście mu nie dorównując – był w tym bardzo, powiedzmy, staroświecki, nawet jak na ówczesne pojęcia. Ale znał wspaniale anatomię i umiał świetnie uczyć, będąc bardzo wymagającym. Moim marzeniem było pójść na Akademię Sztuk Pięknych w Krakowie, ale ponieważ matka po grypie ‘Hiszpance’ chorowała stale ciężko na deformujący reumatyzm, nie mogłam pójść do Krakowa, bo nie mogłam jej zostawić samej na parę lat. Wobec tego po ukończeniu szkoły w dalszym ciągu chodziłam na lekcje do Batowskiego. Malowanie było moją największą pasją i – mogę tak powiedzieć – moim powołaniem. Już przed zamążpójściem i po wyjściu za mąż wystawiłam płótna kilkakrotnie w Towarzystwie Sztuk Pięknych we Lwowie, a także na wystawie międzynarodowej w Poznaniu.»

Matka malowała głównie pejzaże. Wiem, że uwieczniała na płótnie także dwory znajomych. Większość dzieł zginęło w czasie wojny, ale cudem, te przedstawiające zamek rodzinny w Świrzu, ocalały. Ciotka matki, Maria Rodakowska, także malowała. Jej mąż był blisko spokrewniony z malarzem Henrykiem Rodakowskim,

i to ona była pierwszą nauczycielką malarstwa mojej matki. Często bywała w Świrzu i zachęcała młodą Renię do tworzenia w tym pięknym otoczeniu. Poza pejzażami, matka namalowała również kilka portretów, między innymi swojego ojca Roberta Lamezan-Salins oraz matki Ireny z domu Wolańskiej, wdowy po Aleksandrze Pinińskim. Parę razy sportretowała również mnie, moją żonę Bridget McGillicuddy i szkockich kuzynów Alexandra Carnegie (męża Susan Rodakowskiej) oraz ich syna Raymonda Alexandra. Wszystkie te portety (oraz wiele krajobrazów) powstały w latach 1949 – 1953 podczas wakacji w Szkocji u rodziny Carnegie. To właśnie w ich majątku Crimonmogate na północy Szkocji, matka zrobiła mój pierwszy portret – musiała godzinami opowiadać przygody przeróżnych zwierząt aby mnie skłonić do spokojnego siedzenia.

Po ślubie w Wiedniu w 1930 roku, rodzice pojechali na miesiąc miodowy do Egiptu. Ojciec odzyskiwał zdrowie po poważnym wypadku podczas zawodów konnych we Lwowie, a matka zabrała się wówczas do malowania. To, że niektóre obrazy przetrwały wojnę jest wielkim szczęściem - ile zginęło nie wiadomo. Matka przeżyła większość wojny w Warszawie i Krakowie. Gdy NKWD zaczęło jej poszukiwać w połowie 1945 roku, jako żony generała 'Bora', wyprowadziła się na wieś. «W Świątnikach trochę pomagały mi zakonnice, robiłam wieśniakom portrety, za które dawali mi jaja, masło itd.». Nie wszystko jednak sprzedawała - zatrzymała obrazy chaty wiejskiej w której mieszkała wraz z jej teściową Wandą z Zaleskich Komorowską, mną, moim bratem Jerzym oraz naszą guwernantką Anielą Santorek. Jeden z tych obrazów podarowała później kuzynce Annie z Wolańskich Komornickiej, mieszkającej wtedy w Krakowie. Żyjąc w nieustającym stresie w tym strasznym okresie, tuż przed ucieczką na Zachód, matka nie przestała malować, a piękno powstałych nasłonecznionych widoków nie zdradza wszechobecnego strachu.

Po wojnie wysilek prowadzenia domu, a także firmy tapicerskiej, nie pozwolił jej na kontynuowanie swojej pasji. Dopiero, gdy w latach pięćdziesiątych zaczęła wyjeżdżać na wakacje do Kornwalii i Francji, mogła do niej powrócić. To umiłowanie do malarstwa trwało do końca życia. Dwa lata przed śmiercią w 1968 roku sportretowała mnie i żonę. Były to jej ostatnie dzieła.

Adam Komorowski

Genius loci

З кожним місцем чи пам'яткою завжди пов'язана своя власна і особлива історія. Як це окреслив у своїй книзі «Геній місця» Пйотр Вайль (Пётр Львович Вайль, 1949-2009): «Зв'язок людини і місця її проживання – [явище] загадкове, але очевидне. Або так: безсумнівне, але тасмниче. Це справа відомого древнім *genius loci*, геній місця, що пов'язує інтелектуальні, духовні та емоційні явища з їхнім матеріальним середовищем. Для людини нового часу головні точки такого вияву культурних сил – це міста. Їхній облік виявляється генієм місця, і розуміння цього сутубо суб'єктивне.»

Відповідно для аристократії в новому часі місцями прояву такого *genius loci* є не лише міста, але їхній найвужчий ареал чи їхнє особисто-інтимне середовище – родові помістя та замки, що обросли своїми міфами і легендами, мов в'юнким пліощем. Тому кожна місцевість має свого масштабу *genius loci*. Це стосується не лише географічного регіону чи чітко означеного міста, але й кожної окремої пам'ятки зокрема. Таким *genius loci* для Свіржа та його замку є графиня Ламезан-Салінс Ірена графиня Коморовська (Irena z hr. Lamezan-Salins hr. Komorowska, 1904-1968). Саме завдяки її постаті та творчості історія Свіржського замку оживає барвними акварелями. Ці окремі живописні етюдні фрагменти додають повноти розумінню, виявляють особливі емоційно забарвлені грані до історичної об'єктивності. Така сила мистецтва... В поєднанні із архівними світлинами та планами замку, акварелі Ірени Коморовської перетворюються на особливого значення та ваги артефакти, що дають цільність «загальної картини», яка так невпинно

вислизас, перетворюючись на історико-архітектурну пам'ятку минувшини. Тож кожна виставка чи каталог вводить такі артефакти у якнайширше наукове опрацювання та обіг, знайомить з ними широке коло аудиторії.

У постаті та творчості Ірени Коморовської не вбачасмо особливого феномену. Радше навпаки, щасливим випадком ми можемо окреслити збереженість сімейного архіву Ламезан-Салінс/Коморовських/Пінінських та закономірним виявлення такого роду акварельних етюдів з огляду на історичні перипетії. Висока аристократія того часу була вкрай освіченою та всіляко сприяла розвиткові талантів, природних здібностей і задатків своїх представників. Це впливало із високої культури та глибокої традиції еліт. Такою є сила мистецтва...

Акварелі Ірени Коморовської по-новому відкривають для нас Свіржський замок. Завдяки обдаруванню художниці-аристократки замок у Свіржі постає перед нами у зовсім іншому світлі. З самотніх внутрішніх двориків-дитинців, воріт та надбрамних веж, численних коридорів, анфілад та переходів до нас долинає гуркіт мотору автомобіля, цокіт копит породистого скакуна, якого проводять в стійло після верхової прогулянки, буденний галас замкової челяді та обслути, гавкіт мисливських собак, що зраділи на вигляд свого господаря, оживає давно згаслий літній промінь, тепло якого проминуло, але завдяки цим живописним листам відчутне і сьогодні. Перед нами постають барви квітів, їхня неповторна кольорова трель, що давно відбулася, якою так щедро повнилися замкові клумби у саду. Оживає силует самої графині Ірени Коморовської, яка, мов з полотен імпресіоністів чи ретро-світлинки, ховається від палаючого сонця під мереживною парасолькою чи під густою кроною дерев, затінку замкової вежі чи замкових мурів зі своїм етюдником, палітрою та акварелями. Великий вплив на становлення її таланту мав друг сім'ї професор Станіслав Батовський-Качор (Stanislaw Batowski-Kaczor, 1866-1946). Саме він давав їй поради, прищеплював любов до дзвінкості й прозорості акварелі, легкості етюдного листа. І ті листи, справді, стали особливими. Вони із особистого «щоденника вражень» від щоденних прогулянок, перетворилися на літопис Свіржського замку. Адже його господня була віддана йому. Це відчутно у кожному мотиві, який вловив її пензель та пильне око митця-поета. Її акварелі «промовляють» від жіночого серця. Графиня Ірена Коморовська не перелічує в своїх етюдах кожного наріжного каменя фортеці, не оспівує його неприступності чи міцності стін, а переливає невичерпним колоритом аранжовані буйним квітом клумби, газони-травники, гілля садово-паркових дерев. Її замок у Свіржі – це родове гніздо. Для неї Свіржський замок насамперед дім. Тут вона шукає спокою та замилювання, меланхолійно-поетичну настроєвість дум. Окремі твори наводять нас на думки про усамітнення, такі твори особливо поетичні. Ми відчуvasмо, як графиня Ірена Коморовська малювала їх «зі схованки», шукаючи душевного спокою та рівноваги. В цих етюдах відчутна

Ірена з гр. Ламезан-Салінс гр.Коморовська (1904-1968)

Свьотнікі біля Кракова, липень 1945

Полотно, олія

Irena z hr. Lamezan-Salins hr. Komorowska (1904-1968)

Świątyniki koło Krakowa, lipiec 1945

Pl.tekt, olej

підкреслена зворотна перспектива або погляд із заниженої лінії горизонту. Так замок поставав особливо величним, але ніколи грізним чи домінуючим. Ірена Коморовська завжди відображає його як органічну частину ландшафту природи, так, неначе він тут був завжди, з далеких правків. Жодна її акварель не має й натяку на надуманість чи штучність, всі вони є віддзеркаленням живого враження від кожної прогулянки чи то сонячного, а чи дощового дня золотистої осені. І завжди «живі» враження від, мовби, спійманих зненацька прочинених дверцят веранди, стрімких мальв, саду в англійському стилі.

Аналізуючи кожен твір, ми відчуваємо правдивість його «кожної миті». Остання власниця Свіржського замку графиня Ламезан-Салінс Ірена графиня Коморовська, мовби відчувала всю красу незворотності миті. Саме тому звернулася до «похідних» матеріалів та технік таких зручних та сприятливих для пленеру. Акварелі, гуаші, олійні полотна, як правило, невеликі за форматом, які так зручно переносити чи перевозити. Одразу відчувається, як художниця-аристократка сама давала собі з тим всім приладдям раду, бажаючи, щоб ніхто їй в тому не перешкодив. Це був її особисто-інтимний, поетичний світ. І вона, часом несміливо, намагалася поділитися з нами «власним поглядом» своїми «власними відкриттями», якими так повнився її мальовничий дім.

Твори Ірени Коморовської попри свою етюдність відзначаються доволі високим рівнем художньої майстерності. В них ми можемо вловити розуміння композиції, кольору та плями, тонкий баланс поміж великими масами та дрібними деталями стафажу. Прозорість акварельної техніки, володіння акварельним письмом «по-мокрому» і «по-сухому», комбінаторність – все це те, чого сама художниця не могла б так легко осягнути і з такою легкістю оперувати таким спектром прийомів. А в творах Ірени Коморовської вони сповнені невимушеності. Таємниця ховається у історії роду, його традиції. Тітка Ірени – Марія з графів Ламезан-Салінс Родаковська (Maria z hr. Lamezan-Salins Rodakowska, 1866-після 1940) була нащадком відомого львівського художника Генрика Родаковського (Henryk Hipolit Rodakowski, 1823-1894). До підпалу і знищення росіянами замку у Свіржі 1914 р., він міг похвалитися збереженими ренесансними фресками, тож зростаючи серед такої атмосфери до мистецтва графі Ламезан-Салінс були більш-ніж призвичасні.

Дружба і приватні приятельські уроки Станіслава Батовського-Качора закріпили володіння основними художніми прийомами, загострили творчий зір та мистецьке чуття-інтуїцію. Станіслав Батовський-Качор доволі часто приїжджав до Свіржського замку, залишався тут на декілька днів, а то й тижнів. Під час неспішних прогулянок краса замку не могла не зачепити художника, не пробудити в ньому творчого бажання. Цілком ймовірно, що Ірена графиня Ламезан-Салінс та Станіслав Батовський-Качор разом працювали на пленері захоплені мальовничістю замку у Свіржі. І, хоча, на сьогодні ми не володіємо інформацією про збережений хоча б один твір Станіслава Батовського-

Ірена з гр. Ламезан-Салінс гр.Коморовська (1904-1968)

Св'ятині біля Кракова, липень 1945, (з ліва) гувернантка Анеля.

Санторек з Єжи (1944-1993), молодшим сином мисткині, (з права) тещьова мисткині Ванда з Залеських графиня Коморовська (1863-1955) із старшим сином Адамом (нар. 1942)

Полотно, олія

Irena z hr. Lamezan-Salins hr. Komorowska (1904-1968)

Świątyni koło Krakowa, lipiec 1945, (po lewej) guwernantka Aniela.

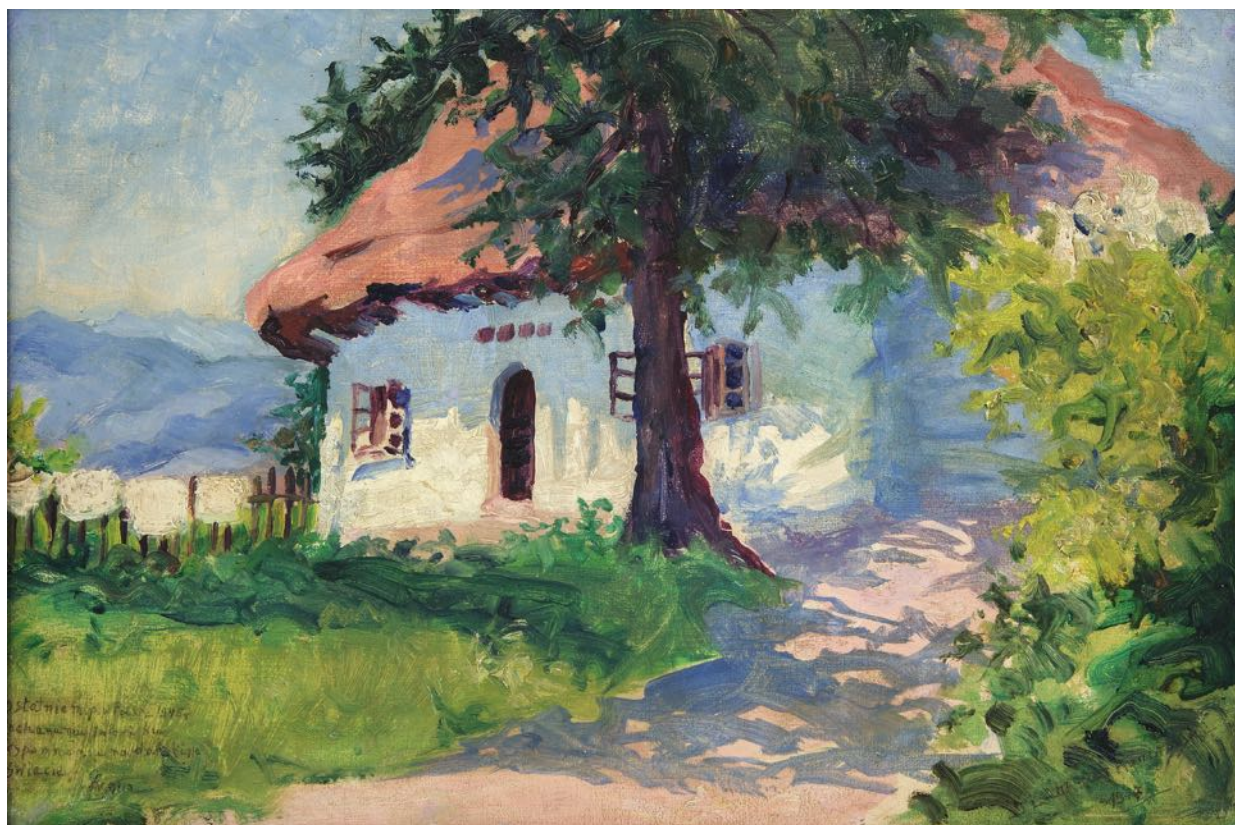
Santorek z Jerzym (1944-1993), młodszym synem artystki, (po prawej) teściowa artystki Wanda z Zaleskich hr. Komorowska (1863-1955) ze starszym synem artystki Adamem (ur. 1942)

Pł.tekt, olej

Качора, що відображав би Свіржський замок, проте про безсумнівний талант митця свідчать його збережені твори, зокрема «Вакханка» – одна із десяти жіночих ню, що слугують розетою-окрасою навколо канделябра театру опери та балету у Львові. Станіслав Батовський-Качор унікальним чином слугував творчим «містком» в українсько-польських стосунках. Блискучий академіст, якому вдалося вирватися із чіпких лабет сухого канону та віднайти власну мистецьку виразність на межі тонкого перетину романтизму-символізму. Осягаючи вершин художньої майстерності в академіях мистецтв Кракова, Відня, Мюнхена, пленерів та стажування у Італії, Іспанії, Франції, Марокко, Криму, художник зберіг надзвичайну товариськість та відкритість до педагогічної діяльності. У Львові провадив власну школу. Тож такий компаньйон був напевно цікавий графині Ірені Ламезан-Салінс, їй було чого у нього навчитися, зрештою, певно й бесіди їхні були більше про мистецтво, а не світські кавалькади.

Ars longa, vita brevis. Швидкоплинність і скороминучість життя та одвічність мистецтва-генія. Так завдяки пленерним етюдам, окрім архівних світлин, для нас в кольорі постають «картини» втраченого минулого, миті, яку не повторити. Це було гостро відчутно в той час. Лиш Перша Світова війна заледве віщула, як їй на зміну прийшла кривавими слідами «спанка». Страшенна пошесть, що відродила жажіття чуми середньовічної Європи. Нова «чума» як і її попередниця чи війна, також не вибирала, не визнавала обраних чи геніальних, а забирала всіх. Її страхітливий трофей лихоманки куди «багатший» Першої Світової. Злягла на недугу й матір графині Ламезан-Салінс – Ірена з графів Волянських. Матір так ніколи й не повернулася до повного здоров'я. Саме тому Ірена-дочка майже весь час перебувала у Свіржі в ролі доглядальниці матері аж до самої її смерті у 1929 р, а після втрати батька, Роберта, роком пізніше, Ірена стає спадкоємицею замку, у якому мешкала зі своїм чоловіком Тадеушем. Якби не хвороба матері, молода Ірена могла б поїхати на омріяне навчання до Кракова. Але тоді Свіржський замок, що відбудовувався, поставав із руїн, не залишився б для нас сучасників відображенням у стількох акварелях. Так замок і графиня Ламезан-Салінс, певно ще не відаючи, що буде його останньою власницею, мов той міфічний фенікс, відродяться, постануть з попелу крізь мистецтво.

Історичні та життєві перипетії змусять покинути такий улюблений Свіржський замок графиню Ламезан-Салінс Ірену графиню Коморовську. Напевно, що сама собі не віщувала долі останньої власниці замку у Свіржі. Так традиційний для європейської аристократії *Grand le Tour* перетворився на прощання зі Свіржським замком, але став початком стійкої пленерної традиції графині. В якій би країні вона не перебувала, її серце завжди було спрагле та сприйнятливим до краси. Так постають цілі акварельні серії з мандрів та життя у Єгипті, Шотландії, південній Франції, Корнуелі. Про високий професіоналізм

Ірена з гр. Ламезан-Салінс гр.Коморовська (1904-1968)
Свѣтнікі біля Кракова, липень 1945
Полотно, олія

Irena z hr. Lamezan-Salins hr. Komorowska (1904-1968)
Świątyniki koło Krakowa, lipiec 1945
Pł.tekt, olej

та нещодобну щирість у цих етюдах нам свідчить їхня оригінальність. Кожен твір сповнений власного етюдного настрою, міниться кольорами, завдяки яким, ми вже майже вловлюємо запахи та звуки відображеного.

Приглядаючись до творів графині Ірени Ламезан-Салінс ми відчуваємо ефект «занурення» у витворену, а, вірніше, відображену нею реальність. Це є переконливим аргументом до визнання її таланту. Адже завдяки її такому багатому на враження життю – ми також відчуваємо пробудження емоцій. А те, що пробуджує цікавість, притягує чи інтригує у мистецтві, завжди є справжнім.

Іван Дудич

Genius loci

Każda miejscowość czy zabytek architektury ma swoją indywidualną historię. Jak to określił w swojej książce «Geniusz miejsca» Pyotr Vail (1949-2009): «Połączenie człowieka a miejsca jego zamieszkania to zjawisko tajemnicze, lecz oczywiste. Lub inaczej: nie ulegające wątpliwości, lecz tajemnicze. Jest to sprawa znanego od czasów starożytności genius loci, co łączy w sobie intelektualne, duchowe i emocjonalne zjawiska z ich subiektywnym odbiorem.»

Dla ówczesnej arystokracji miejscami ujawniania takiego genius loci były nie tylko miasta, ale również ich najbliższe otoczenie – ich rodzinne posiadłości i zamki, które zostały otoczone, niczym gętkim bluszczem, mitami i legendami. Takim genius loci dla Świrza i jego zamku była Irena z hr. Lamezan-Salins hr. Komorowska (1904-1968). Właśnie dzięki jej postaci i twórczości historia zamku w Świrzu ożywa w barwnych kolorach akwareli. Te malownicze szkice zwiększają zrozumienie, dzięki grze kolorów pogłębiają emocjonalny odbiór historycznej obiektywności. W połączeniu z archiwalną ikonografią i planami zamku, akwarele Ireny Komorowskiej stają się artefaktami o wielkim znaczeniu, tworząc poniekąd zabytek historii i architektury, a każda wystawa czy katalog tego rodzaju wprowadza podobne artefakty do jak najszerszego grona odbiorców.

Postać i twórczość Ireny Komorowskiej nie stanowi osobliwego fenomenu. Raczej odwrotnie: dzięki szczęśliwemu zbiegowi okoliczności możemy podziwiać stan zachowania rodzinnego archiwum hrabiów Lamezan-Salins, Komorowskich i Pinińskich mimo wszelkich perypetii historycznych. Arystokracja ówczesna, dzięki wysokiemu poziomowi kultury, wszelako sprzyjała rozwojowi talentów i

przyrodzonych zdolności swoich przedstawicieli, którzy poprzez swoją twórczość zapoznawali widza nie tylko z miejscami bytowania, ale i z epoką w której mieszkali. Na tym polega potęga i magia sztuki.

Akwarele Ireny Komorowskiej odsłaniają nam nową wizję świrskiego zamku. Dzięki talentowi malarki-arystokratki zamek w Świrzu ukazuje się nam w całkiem innym świetle. Od samotnych wewnętrznych podwórek-dziedzińców, bram zwieńczonych wieżyczkami, licznych korytarzy, amfilad i przejść, dociera do nas warkot silnika samochodowego, dźwięk kopyt konia pełnej krwi, prowadzonego do stajni po przejażdżce, codzienny hałas czeladzi i służby zamku, szczebanie myśliwskich psów, które radośnie witają swego gospodarza; budzi się do życia dawno wygasły letni promyk, ciepło którego już przeminęło, a dzięki tym malowniczym szkicom odczuwalne jest nawet dzisiaj. Przed nami pojawiają się barwy kwiatów, ich unikalne kolorowe trele, które dawno już przeminęły, lecz kiedyś przepelniały zamkowe klomby w ogrodzie. Powraca do życia i sama postać Ireny Komorowskiej, która, jak gdyby z obrazów impresjonistów lub starych fotografii, chowa się od palącego słońca pod ażurowym parasolem lub pod gęstą koroną drzew, w cieniu zamkowej wieży czy murów ze swoją sztalugą, paletą i akwarelami. Duży wpływ na twórczość artystki miał dawny przyjaciel rodziny, nauczyciel – profesor Stanisław Batowski-Kaczor (1866-1946), który zaszczerpiał jej miłość do brzmienia i przezroczystości akwareli, lekkości szkicowego zapisu. I te szkice stały się naprawdę osobliwe.

Z osobistego «dziennika przeżyć» w trakcie codziennych spacerów przekształciły się one w kronikę świrskiego zamku. Żaden jej szkic nie ma w sobie nic sztucznego, wszystkie są odzwierciedleniem żywych wrażeń po każdym spacerze w słoneczny czy deszczowy dzień złocistej jesieni. Po dokonaniu analizy czujemy prawdziwość każdego utworu. Ostatnia posiadaczka zamku w Świrzu czuła całe piękno i nieodwracalność chwili. Sięgała po akwarele, gwasz, olej, niewielkie formaty, wygodne w pracy plenerowej. Łatwo można sobie wyobrazić, jak malarka sama radziła sobie z tym całym sprzętem, nie chcąc, żeby ktokolwiek jej w tym przeszkadzał. Był to jej osobisty i intymny świat poezji, którym nieśmiało czasami próbowała się podzielić z nami.

Utwory Ireny Komorowskiej poprzez swoją szkicowość ukazują wysoki poziom kunsztu artystycznego. Znakomite rozumienie zasad kompozycji, gry kolorów i płam, delikatna równowaga pomiędzy obszernymi pociągnięciami pędzla a dopracowanymi detalami.

Przejrzystość techniki akwareli, operowanie akwarelą «na mokre» i «na suche», techniki kombinowane – to wszystko, czego sama malarka nie potrafiłaby z łatwością osiągnąć i tak po mistrzowsku nimi operować... Tajemnica kryje się w historii rodu, jego tradycji. Ciocia Ireny – Maria z hr. Lamezan-Salins Rodakowska była żoną bardzo bliskiego krewnego, słynnego lwowskiego malarza Henryka Rodakowskiego (1823-1894). Przyjaźń i prywatne koleżeńskie lekcje wcześniej wspomnianego Stanisława Batowskiego-Kaczora utrwaliły opanowanie podstawowych artystycznych technik,

Ірена з гр. Ламезан-Салінс гр.Коморовська (1904-1968)
Портрет старшого сина Адама, Шотландія, 1948
Полотно, олія

Irena z hr. Lamezan-Salins hr. Komorowska (1904-1968)
portret starszego syna, Adama, Szkocja, 1948
Płótno, olej

zaostryły twórcze spojrzenie i intuicję artystyczną.

Stanisław Batowski-Kaczor dość często przyjeżdżał do zamku w Świrzu, zatrzymywał się tu na parę dni, a nawet tygodni. Podczas spacerów promenadami piękno zamku musiało zachwycić malarza, nie mogło nie zainspirować jego twórczej weny. Całkiem możliwe, że Irena i Batowski-Kaczor wspólnie pracowali w plenerze, zauroczeni malowniczym zamczyskiem. Choć obecnie Lwowska Galeria Sztuki nie posiada żadnych informacji o istnieniu w swoich zbiorach chociażby jednego dzieła Stanisława Batowskiego-Kaczora, które przedstawiałoby zamek w Świrzu, to o niewątpliwym talencie artysty świadczą jego zachowane dzieła, zwłaszcza «Menada» – jeden z dziesięciu damskich aktów, które stanowią rozetę, upiększającą żyrandol w Operze Lwowskiej. Stanisław Batowski-Kaczor w unikalny sposób spełniał rolę twórczego «mostu» w ukraińsko-polskich relacjach. Świetny malarz, który potrafił uciec od tradycji suchego kanonu i odnaleźć własną artystyczną wyrazistość na granicy subtelny dotyku romantyzmu i symbolizmu. Doskonalił swoje umiejętności artystyczne na Akademiach Sztuk Pięknych w Krakowie, Wiedniu, Monachium, w plenerach i na stażach we Włoszech, Hiszpanii, Francji, Maroku, na Krymie. We Lwowie prowadził własną szkołę. Taki przyjaciel na pewno interesował Irenę, mogła ona sporo zaczerpnąć z jego wiedzy, być może ich rozmowy były raczej o sztuce, a nie o perypetiach życia codziennego.

Ars longa, vita brevis. Dopiero co zakończyła się Pierwsza Wojna Światowa, gdy w ślad za nią przyszła «hiszpanka» – okropna epidemia grypy, która odrodziła śmiertelny strach przed plagą «dżumy średniowiecznej Europy». Jej okropne trofeum było bogatsze w porównaniu z I Wojną Światową. Zachorowała i matka artystki, Irena z hr. Wolańskich hr. Lamezan-Salins, lecz nie uległa «hiszpance» ale już nigdy nie wróciła do w pełni dobrej kondycji fizycznej. Z tego powodu jej córka Irena, artystka, bywała w Świrzu niemalże bez przerwy, w roli pielęgniarki, aż do śmierci matki w 1929 roku, a po odejściu ojca, Roberta, rok później, Irena stała się dziedziczką majątku świrskiego w którym to zamku mieszkała wraz z mężem, Tadeuszem. Może, gdyby nie choroba matki, wyjechałaby młoda Irena do Krakowa, bo taki miała plan, i nie mielibyśmy tylu dzieł pędzla córki-artystki.

Życiowe perypetie, a szczególnie wydarzenia 1939 roku, zmuszą Irenę Komorowską by opuściła ulubiony zamek w Świrzu. Rozpoczął się swoisty Grand Tour, kiedyś tak tradycyjny dla europejskiej arystokracji, który, wraz z pożegnaniem zamku, stał się początkiem artystycznej podróży malarki. Gdziekolwiek się pojawiła - jej serce zawsze było spragnione piękna. Tak więc powstają całe serie akwareli z wędrówek i życia w Egipcie, Szkocji, południowej Francji, Kornwalii. O wysokim mistrzowskim poziomie i prawdziwej otwartości tych szkiców świadczy ich oryginalność. Irena Komorowska nigdy nie robiła żadnych kopii ze zdjęć. Każda jej akwarela jest pełna indywidualnego szkicowego humoru, interesujących obserwacji, mieni się barwami, dzięki którym potrafimy poczuć zapachy i dźwięki.

Przyglądając się utworom Ireny z Lamezan-Salins Komorowskiej czujemy efekt

Ірена з гр. Ламезан-Салінс гр.Коморовська (1904-1968)
Св'ятнікі біля Кракова, липень 1945
Полотно, олія

Irena z hr. Lamezan-Salins hr. Komorowska (1904-1968)
Świątyniki koło Krakowa, lipiec 1945
Pł.tekt, olej

«zanurzenia się » w stworzoną przez nią, a raczej odzwierciedloną rzeczywistość. Stwarza to przekonujący argument na rzecz uznania jej talentu. Zawdzięczając jej tak wrażliwemu istnieniu, odczuwamy budzenie się w nas pozytywnych emocji. Emocje, które wzmagają zainteresowanie, wabią czy intrygują w sztuce - zawsze są prawdziwe.

Ivan Dudyč

Tłumaczenie Andrzeja Werbeńca

Замок у Свйтці
Zamek w Switzu

у публїцї
w twórczości

пого останньої втаснї
jego ostatniej właścicielki
Ірени з грабїв Ламезан-Сатїнс
Ireny z hrabiów Lamazan-Sabins
графїни Коморовської
hrabiny Komorowskiej

На фото: Свіржський замок. 1930-ті.

Na zdjęciu: Zamek w Świrzu. Lata 30. XX wieku

Ірена з гр. Ламезан-Салінс гр.Коморовська (1904-1968)

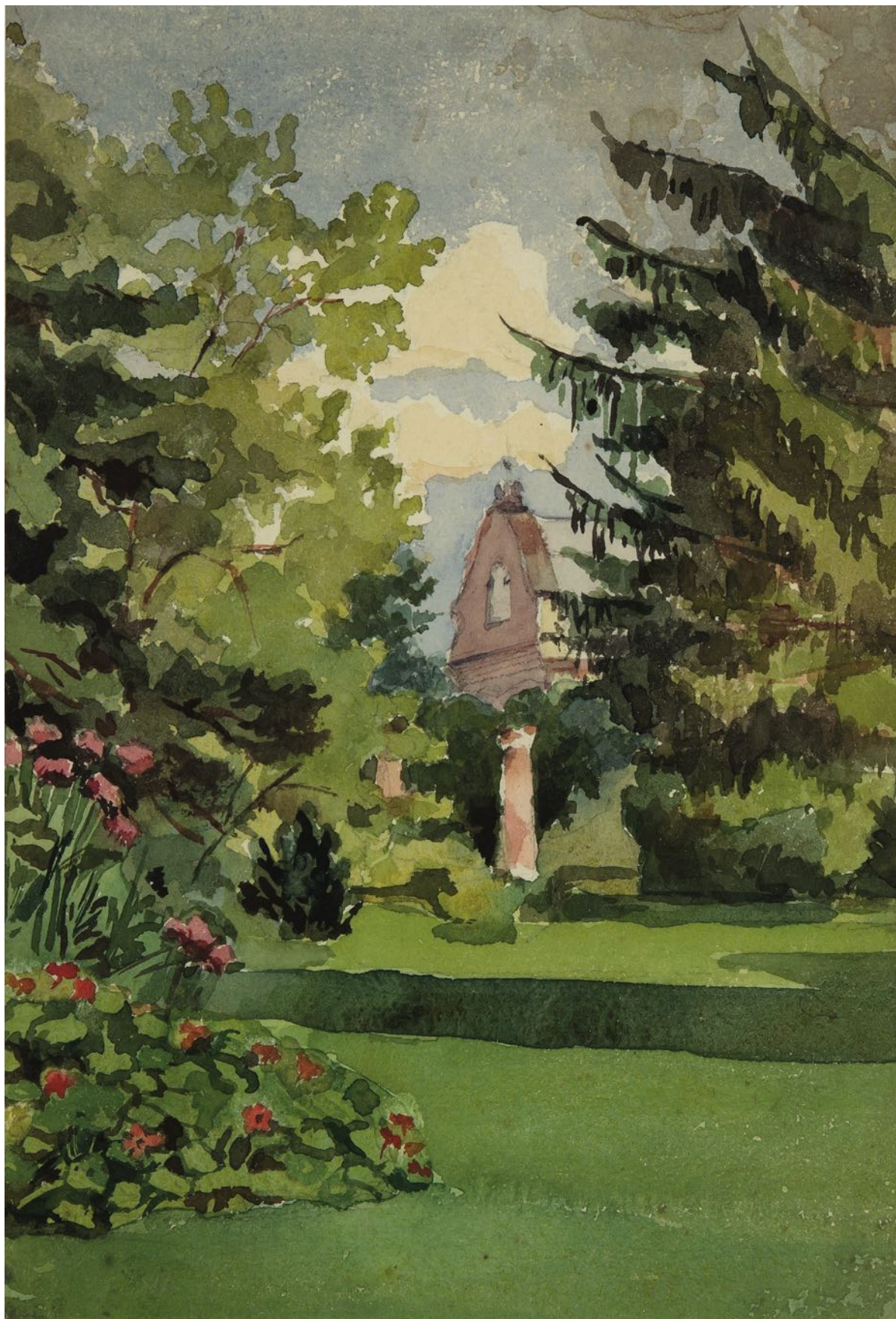
Свірж - частина замкового парку з видом на костел

Папір, акварель

Irena z hr. Lamezan-Salins hr. Komorowska (1904-1968)

Świrz - część parku zamkowego z widokiem na kościół

Papier, akwarela

На фото: Свіржський замок. 1930-ті.

Na zdjęciu: Zamek w Świrzu. Lata 30. XX wieku

Ірена з гр. Ламезан-Салінс гр. Коморовська (1904-1968)

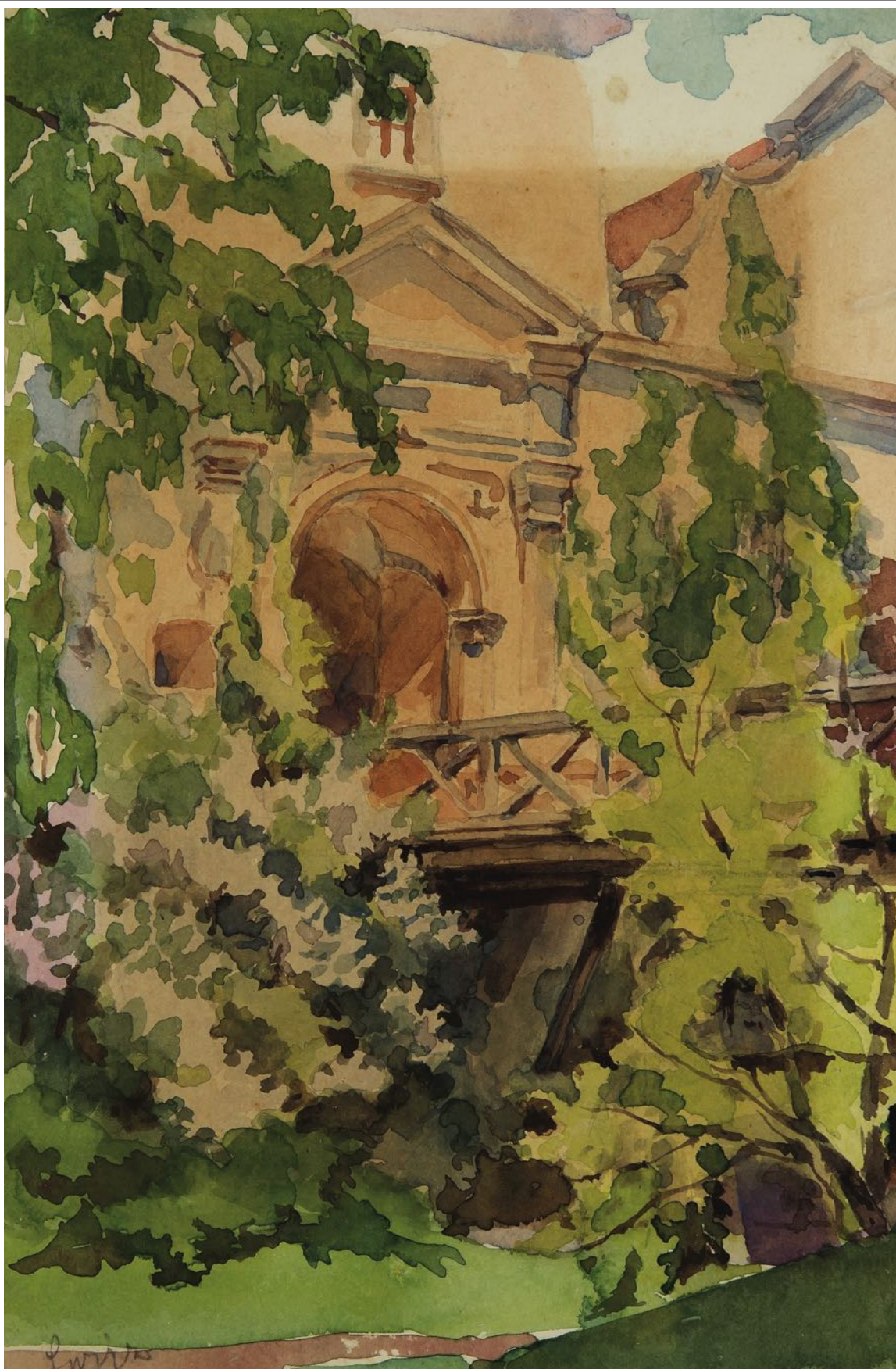
Свірж - замок, вид на в'їздний міст, 1920 - 30 рр.

Папір, акварель

Irena z hr. Lamezan-Salins hr. Komorowska (1904-1968)

Świrz, zamek, widok na most wjazdowy, 1920-30

Papier, akwarela

На фото: Свіржський замок. 1930-ті.

Na zdjęciu: Zamek w Świrzu. Lata 30. XX wieku

Ірена з гр. Ламезан-Салінс гр.Коморовська (1904-1968)

Свірж - замок, вид на в'їздний міст, 1930 - 39 рр.

Полотно, олія

Irena z hr. Lamezan-Salins hr. Komorowska (1904-1968)

Świrz - zamek, widok na most wjazdowy, 1930-39

Płótno.tekt, olej

На фото: Художниця на дерев'яному мосту перед в'їзною брамою, 1928 р.

Na zdjęciu: Artystka na moście drewnianym przed basztą wjazdową, c. 1928 r.

Ірена з гр. Ламезан-Салінс гр. Коморовська (1904-1968)

Свірж - замок, вид на в'їзду башту, 1923 р.

Папір, акварель

Irena z hr. Lamezan-Salins hr. Komorowska (1904-1968)

Świrz, zamek, widok na basztę wjazdową, 1923

Papier, akwarela

На фото: Свіржський замок - в'їзна башта.

Na zdjęciu: Zamek w Świrzu - baszta wjazdowa.

Ірена з гр. Ламезан-Салінс гр. Коморовська (1904-1968)

Свірж - замок, вид на в'їзду башту, 1930 - 39 р.

Полотно, олія

Irena z hr. Lamezan-Salins hr. Komorowska (1904-1968)

Świrz - zamek, widok na basztę wjazdową, 1930-39

Płótno, tekt, olej

На фото: Свіржський замок - нижній дитинець (господарський).

Na zdjęciu: Zamek w Świrzu - dolny dziedziniec (gospodarczy).

Ірена з гр. Ламезан-Салінс гр.Коморовська (1904-1968)
Свірж - в'їзна брама на нижній дитинець, 1930 - 39 рр.
Полотно, олія

Irena z hr. Lamezan-Salins hr. Komorowska (1904-1968)
Świrz - brama wjazdowa na dolny dziedziniec, 1930-39
Płótno.tekt, olej

На фото: Свіржський замок – башта при верхньому дитинці, яка височіє над нижнім дитинцем.

Na zdjęciu: Zamek w Świrzu – baszta przy górnym dziedzińcu, górująca nad dolnym dziedzińcem.

Ірена з гр. Ламезан-Салінс гр.Коморовська (1904-1968)
Свірж - в'їзна брама на верхній дитинець, 1930 - 39 рр.
Полотно, олія

Irena z hr. Lamezan-Salins hr. Komorowska (1904-1968)
Świrz - brama wjazdowa na górny dziedziniec, 1930-39
Płótno.tekt, olej

На фото: Свіржський замок – верхній дитинець (до Першої світової війни).

Na zdjęciu: Zamek w Świrzu – górny dziedziniec (przed Pierwsza wojną światową).

Ірена з гр. Ламезан-Салінс гр.Коморовська (1904-1968)

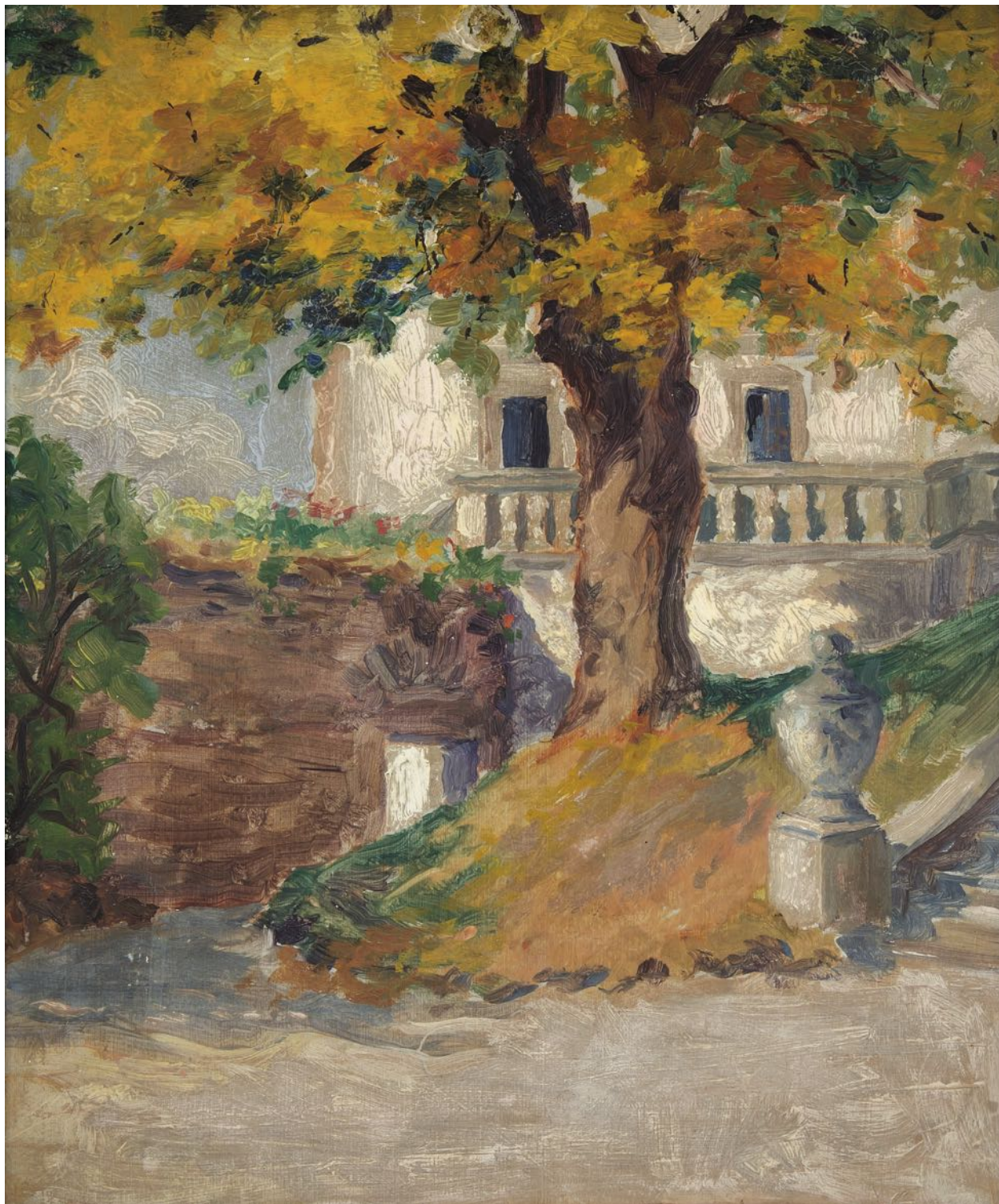
Свірж – замок, верхній дитинець, 1930 – 39 рр.

Полотно, олія

Irena z hr. Lamezan-Salins hr. Komorowska (1904-1968)

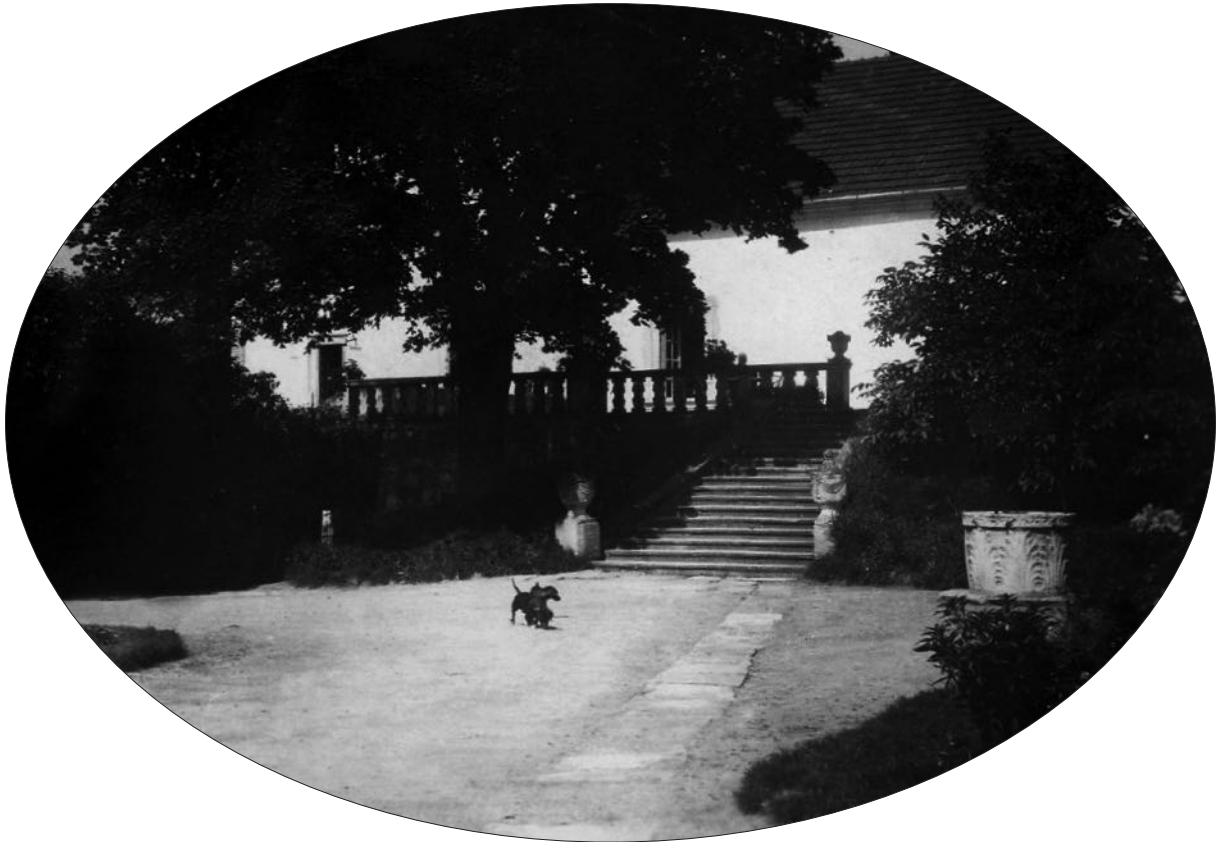
Świrz – zamek, górny dziedziniec. 1930-39

Płótno.tekt, olej

На фото: Свіржський замок – верхній дитинець.

Na zdjęciu: Zamek w Świrzu – górny dziedziniec.

Ірена з гр. Ламезан-Салінс гр.Коморовська (1904-1968)

Свірж – замок, верхній дитинець, 1930 – 39 рр.

Полотно, олія

Irena z hr. Lamezan-Salins hr. Komorowska (1904-1968)

Świrz – zamek, górny dziedziniec, 1930-39

Płótno.tekt, olej

На фото: Свіржський замок – верхній дитинець і в'їзна брама.

Na zdjęciu: Zamek w Świrzu – górny dziedziniec i brama wjazdowa.

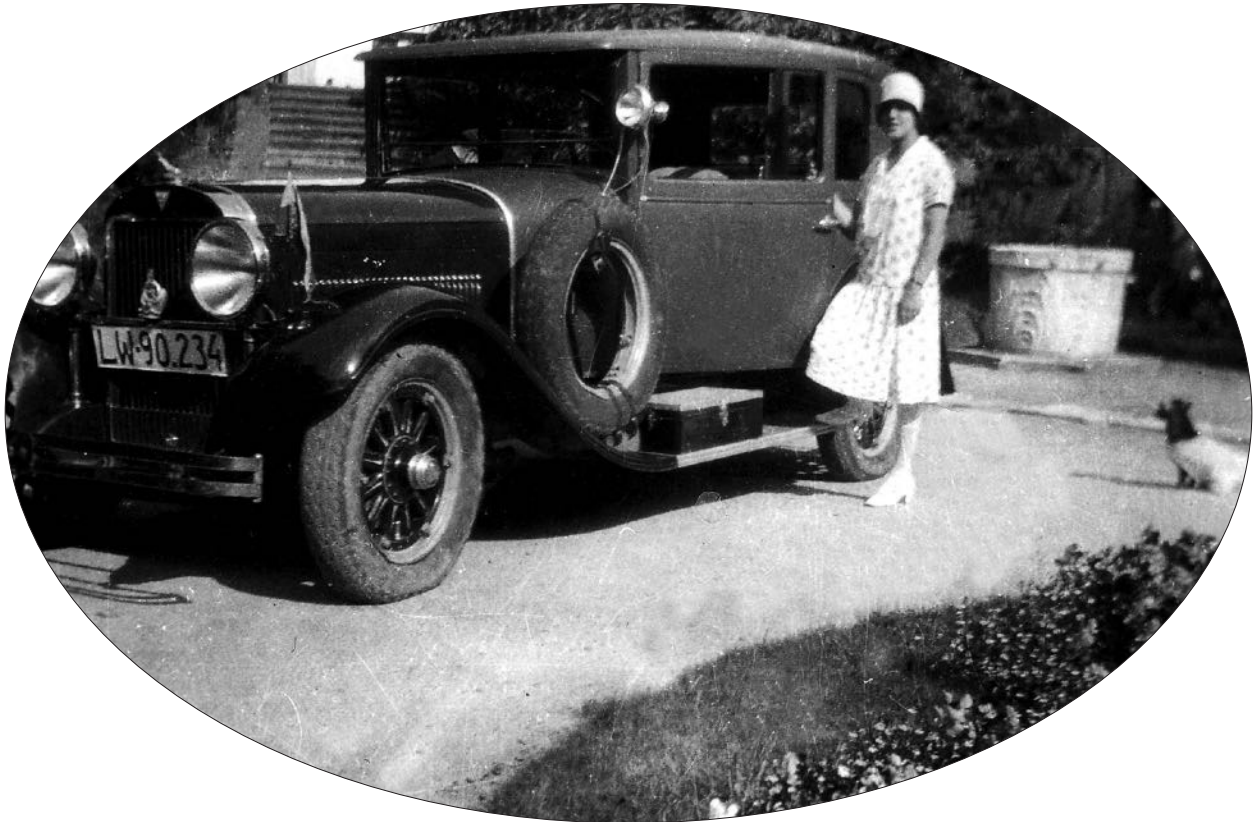
Ірена з гр. Ламезан-Салінс гр. Коморовська (1904-1968)
Свірж – вид з верхнього дитинця на в'їзду браму, 1920 – 30 рр.
Папір, акварель

Irena z hr. Lamezan-Salins hr. Komorowska (1904-1968)
Świrz – widok z dziedzińca górnego na bramę wjazdową, 1920-30
Papier, akwarela

На фото: Художниця з автомобілем батька на верхньому дитинці, 1928 р.

Na zdjęciu: Artystka z samochodem ojca na dziedzińcu górnym, c. 1928 r.

Ірена з гр. Ламезан-Салінс гр.Коморовська (1904-1968)
Свірж – замок, частина верхнього дитнеця, 1920 – 30 рр.
Папір, акварель

Irena z hr. Lamezan-Salins hr. Komorowska (1904-1968)
Świrz, zamek - część dziedzińca górnego, 1920-30
Papier, akwarela

Ситетт
Египт

у творчості
в творчості

Ірени з графів Ламезан-Салінс
Ireny z hrabiów Lamazan-Salins
графині Коморовської
hrabiny Komorowskiej

Ірена з гр. Ламезан-Салінс гр.Коморовська (1904-1968)

Місцевість Гелуан в Єгипті, під час медового місяця, одразу після її шлюбу у Відні. Березень – травень 1930 р.

Полотно, олія

Irena z hr. Lamezan-Salins hr. Komorowska (1904-1968)

Miejscowość Heluan w Egipcie, podczas miesiącu miodowego, tuż po jej ślubie w Wiedniu. Marzec – Maj 1930

Płótno.tekt, olej

Ірена з гр. Ламезан-Салінс гр.Коморовська (1904-1968)

Місцевість Гелуан в Єгипті, під час медового місяця, одразу після її шлюбу у Відні. Березень – травень 1930 р.

Полотно, олія

Irena z hr. Lamezan-Salins hr. Komorowska (1904-1968)

Miejscowość Heluan w Egipcie, podczas miesiącu miodowego, tuż po jej ślubie w Wiedniu. Marzec – Maj 1930

Płótno.tekt, olej

Ірена з гр. Ламезан-Салінс гр.Коморовська (1904-1968)

Місцевість Гелуан в Єгипті, під час медового місяця, одразу після її шлюбу у Відні. Березень - травень 1930 р.

Полотно, олія

Irena z hr. Lamezan-Salins hr. Komorowska (1904-1968)

Miejscowość Heluan w Egipcie, podczas miesiąca miodowego, tuż po jej ślubie w Wiedniu. Marzec - Maj 1930

Płótno.tekt, olej

*Шотландія
Шкоція*

w twórczości

у творчості

Ireny z hrabiów Lamezan-Salins

Ірени з графів Ламезан-Салінс

hrabiny Komorowskiej

графині Коморовської

Ірена з гр. Ламезан-Салінс гр.Коморовська (1904-1968)

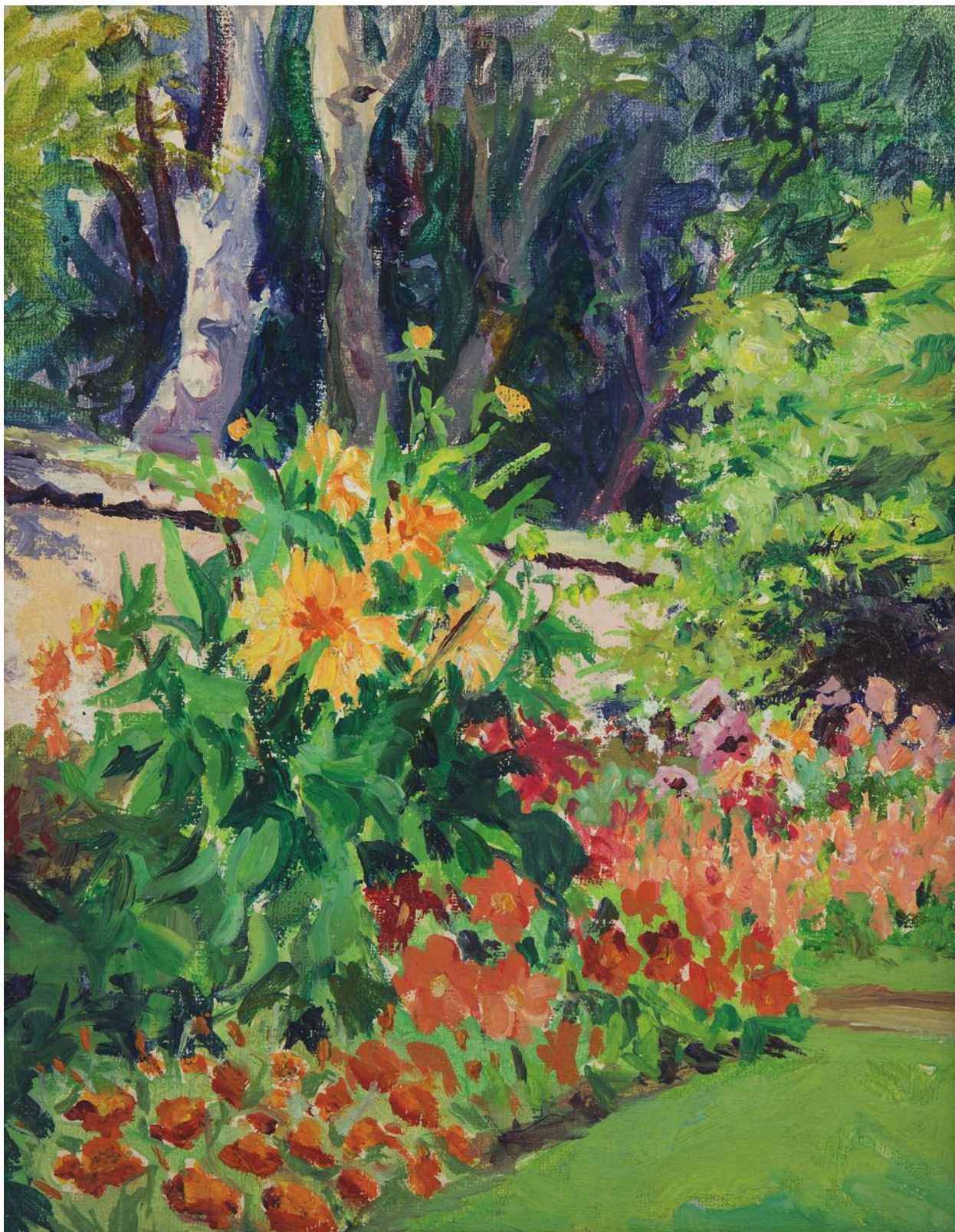
Частина клумби в парку маєтку Крімонмогат

Полотно, олія

Irena z hr. Lamezan-Salins hr. Komorowska (1904-1968)

Część ogrodu w parku majątku Crimonmogate

Płótno.tekt, olej

Ірена з гр. Ламезан-Салінс гр.Коморовська (1904-1968)

Шотландський пейзаж 1950 - 60 рр.

Полотно, олія

Irena z hr. Lamezan-Salins hr. Komorowska (1904-1968)

Pejzaż szkocki, 1950-60

Płótno.tekt, olej

Ірена з гр. Ламезан-Салінс гр.Коморовська (1904-1968)

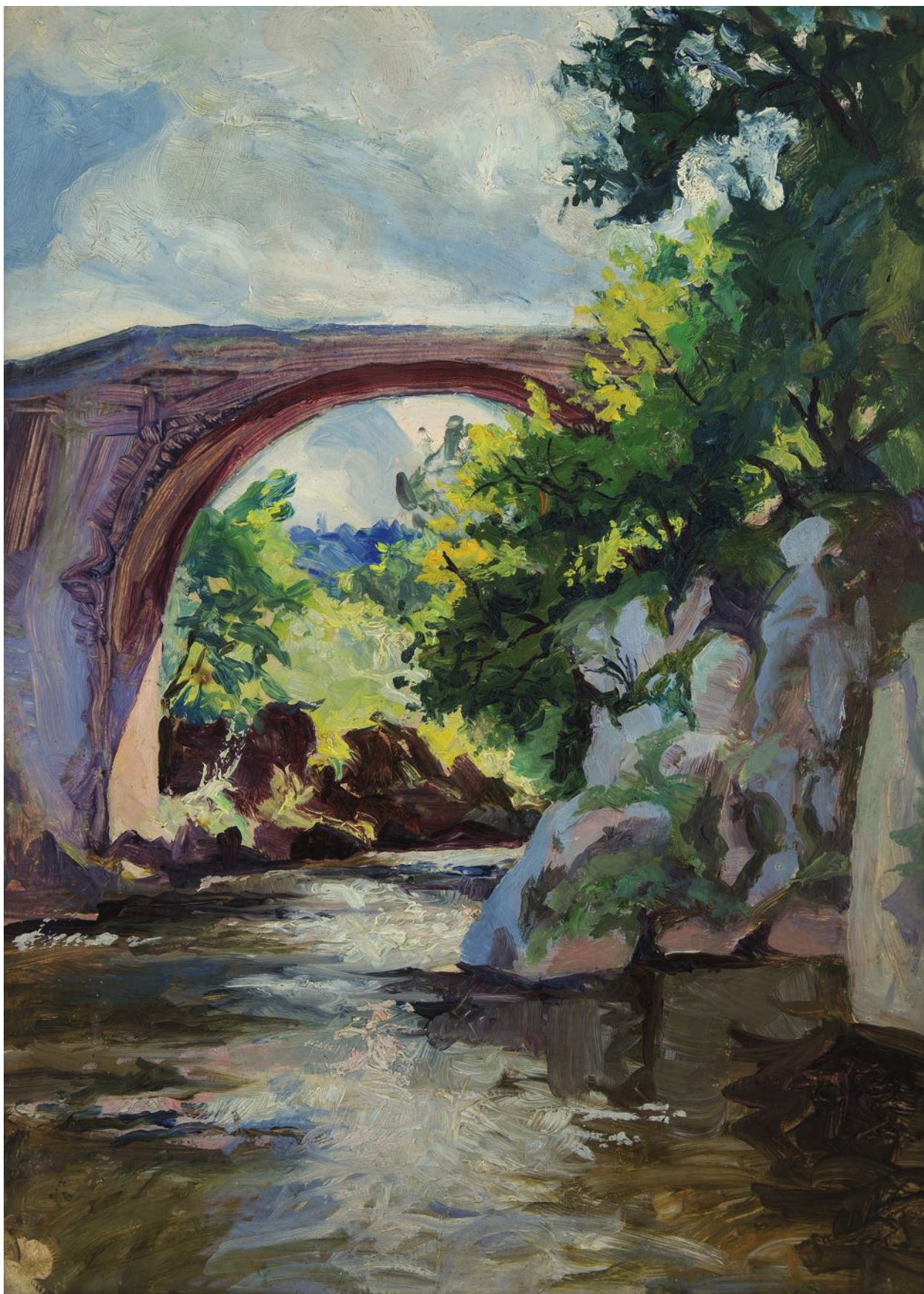
Шотландський пейзаж 1950 - 60 рр.

Полотно, олія

Irena z hr. Lamezan-Salins hr. Komorowska (1904-1968)

Pejzaż szkocki, 1950-60

Płótno.tekt, olej

Тивденна Франція
Романіова Франція

w twórczości

у творчості

Ireny z hrabiów Lamezan-Salins

Ірени з графів Ламезан-Салінс

hrabiny Komorowskiej

графині Коморовської

Ірена з гр. Ламезан-Салінс гр.Коморовська (1904-1968)

Південь Франції, пейзаж, 1950 – 60 рр.

Полотно, олія

Irena z hr. Lamezan-Salins hr. Komorowska (1904-1968)

Pejzaż na południu Francji, 1950-60

Plótno.tekt, olej

Ірена з гр. Ламезан-Салінс гр.Коморовська (1904-1968)

Південь Франції, пейзаж, 1950 – 60 рр.

Полотно, олія

Irena z hr. Lamezan-Salins hr. Komorowska (1904-1968)

Pejzaż na południu Francji, 1950-60

Płótno.tekt, olej

Ірена з гр. Ламезан-Салінс гр.Коморовська (1904-1968)

Південь Франції, пейзаж, 1950 – 60 рр.

Полотно, олія

Irena z hr. Lamezan-Salins hr. Komorowska (1904-1968)

Pejzaż na południu Francji, 1950-60

Płótno.tekt, olej

Ірена з гр. Ламезан-Салінс гр.Коморовська (1904-1968)

Південь Франції, пейзаж, 1950 – 60 рр.

Полотно, олія

Irena z hr. Lamezan-Salins hr. Komorowska (1904-1968)

Pejzaż na południu Francji, 1950-60

Plótno.tekt, olej

*Корнует
Корнвалія*

*у творчості
в творчості*

*Ірени з графів Ламезан-Салінс
Ireny z hrabiów Lamezan-Salins
графині Коморовської
hrabiny Komorowskiej*

Ірена з гр. Ламезан-Салінс гр.Коморовська (1904-1968)

Корнуел, вид вулички, 1960 - 63 рр.

Папір, акварель

Irena z hr. Lamezan-Salins hr. Komorowska (1904-1968)

Kornwalia, widok uliczki, 1960-63

Papier, akwarela

Ірена з гр. Ламезан-Салінс гр.Коморовська (1904-1968)

Корнуел, вид вулички, 1960 - 63 рр.

Папір, акварель

Irena z hr. Lamezan-Salins hr. Komorowska (1904-1968)

Kornwalia, widok uliczki, 1960-63

Papier, akwarela

Ірена з гр. Ламезан-Салінс гр.Коморовська (1904-1968)

Корнуел, англiканський храм, 1960 – 63 рр.

Папір, акварель

Irena z hr. Lamezan-Salins hr. Komorowska (1904-1968)

Kornwalia, kościół anglikański, 1960-63

Papier, akwarela

Ірена з гр. Ламезан-Салінс гр.Коморовська (1904-1968)

Корнуел, 1960 - 63 рр.

Папір, акварель

Irena z hr. Lamezan-Salins hr. Komorowska (1904-1968)

Kornwalia, 1960-63

Papier, akwarela

*Занок у Ціп'яці
Zamek w Swirzu*

*у публіцтві
w twórczości*

*Мариї з графині Ламезан-Салінс
Marii z hrabiów Lamezan-Salins
Podakobczkoj
Radakowskiej*

На фото: Генерал Роберт (Роббі) граф Ламезан-Салінс (1869 - 1930), з синами своєї дружини від її першого шлюбу, одягненими в шкільну форму (Коллегіум Кальксбург у Відні). (Зліва) Владислав граф Пінінський (1893 - 1945), (посередині) Мечислав граф Пінінський (1895 - 1945). Брати Пінінські навчалися у Коллегіумі Кальксбург в 1907 - 12 рр., коли їхній вітчим Роберт був австрійським Військовий Аташе в Парижі.

Na zdjęciu: Generał Robert (Robby) hr. Lamezan-Salins (1869-1930), z synami swojej żony z jej pierwszego małżeństwa, ubranymi w mundurze szkolnym (Kollegium Kalksburg w Wiedniu). (Po lewej) Władysław hr. Piniński (1893-1945), (po środku) Mieczysław hr. Piniński (1895-1945). Bracia Pinińscy studiowali w Kollegium Kalksburg w latach 1907-12 kiedy ich ojczym Robert był austriacki Attaché Wojskowy w Paryżu.

Марія з гр. Ламезан-Салінс Родаковська (1866-по 1940)
Свірж, частина замкового парку, 1922 р.
Папір, акварель

Maria z hr. Lamezan-Salins Rodakowska (1866-po 1940)
Świrz, część parku zamkowego, 1922
Papier, akwarela

На фото: Ірена з дому графів Волянських графиня Ламезан-Салінс, вдова по Олександрові графові Пінінському (1864 – 1902), молодшому братові великого львів'янина професора Леона графа Пінінського, колишнього намісника Галичини і мецената мистецтв, з дочкою Іреною (Ренею) (1904 – 1968) у Свіржі в 1911 р.

Na zdjęciu: Irena z domu hr. Wolańskich hr. Lamezan-Salins, wdowa po Aleksandrze hr. Pinińskim (1864-1902), młodszym bracie wielkiego lwowianina profesora Leona hr. Pinińskiego, byłego namiestnika Galicji i mecenasa sztuki, z córką Ireną (Renia) (1904-1968) w Świrzu w 1911 r.

Марія з гр. Ламезан-Салінс Родлаковська (1866-ро 1940)
Свіржський пейзаж, 1922 – 23 рр.
Папір, акварель

Maria z hr. Lamezan-Salins Rodakowska (1866-po 1940)
Pejzaż w Świrzu., 1922-23
Papier, akwarela

На фото: Художниця в замковому салоні, 1938 р. На стіні видніється портрет батька, що експонується на виставці, а на столику - її погруддя роботи подруги Ядвіги Городиської (1905 - 1973).

Na zdjęciu: Artystka w saloniku na zamku, c. 1938. Na ścianie widnieje portret ojca która jest wystawiony w wystawie, a na stoliku stoi jej popiersie dłuta jej koleżanki Jadwigi Horodyskiej (1905-1973).

Марія з гр. Ламезан-Салінс Родаковська (1866-ро 1940)
Свірж, частина замкового парку, 1922 р.
Папір, акварель

Maria z hr. Lamezan-Salins Rodakowska (1866-po 1940)
Świrz, część parku zamkowego, 1922
Papier, akwarela

На фото: Ірена Ламезан-Салінс, мати мисткині, на дерев'яному мості перед в'їзною баштою, 1927 р. Після I Світової війни Ірена захворіла на так звану «Іспанку», вірусний грип, що вбив бл. 50 – 100 мільйонів людей у цілій Європі в 1918 – 19 рр., що перевищило число жертв війни. Після хвороби Ірена ніколи не почувалася при повному здоров'ї.

Na zdjęciu: Irena Lamezan-Salins, matka artystki, na moście drewnianym przed basztą wjazdową, c. 1927 r. Po pierwszej wojnie światowej Irena zachorowała na tzw. Hiszpankę, wirus który zabił od 50 – 100 milionów ludzi w Europie w latach 1918-19, więcej niż ofiar wojny. Potem Irena nigdy nie odzyskała zdrowia.

Марія з гр. Ламезан-Салінс Родаковська (1866-ро 1940)
Свіржський замок, верхній дитинець, 1922 – 23 рр.
Папір, акварель

Maria z hr. Lamezan-Salins Rodakowska (1866-po 1940)
Świrz, zamek, górny dziedziniec, 1922-23
Papier, akwarela

*Занок и Общесі
Замок в Свиризу*

*у публїцатї
у творчосці*

*Станїстава Батобскаго Казопа
Станїслава Батовскаго Казопа*

Станіслав Батовський Качор (1866-1946)

Свірж, верхній дитинець, 1926 р.

Полотно, олія

Stanisław Batowski Kaczor (1866-1946)

Świrz, górny dziedziniec, 1926 r.

Płótno, olej

На фото: Мисткиня на коні в околицях Свіржа, 1930 р.

Na zdjęciu: Artystka na koniu w okolicach Świrza, c.1930 r.

Станіслав Батовський Качор (1866-1946)
Ірена з графів Ламезан-Салінс на коні в Свіржі, 1926 р.
Полотно, олія

Stanisław Batowski Kaczor (1866-1946)
Irena z hr. Lamezan-Salins na koniu w Świrzu, 1926 r.
Płótno.tekt, olej

На фото: Свіржський замок, 1928 р. (сидять) Ірена та Роберт Ламезан-Салінс, (стоять зліва) Марія Трачевська і її майбутній чоловік Владислав Пінінський, Клементина з дому Вольфрат Трачевська з художницею.

Na zdjęciu: Zamek w Świrzu, c.1928. (siedzący) Irena i Robert Lamezan-Salins, (stojąc od lewej) Maria Traczewska i jej przyszły mąż Władysław Piniński, Klementyna z domu Wolfarth Traczewska wraz z artystką.

Станіслав Батовський Качор (1866-1946)

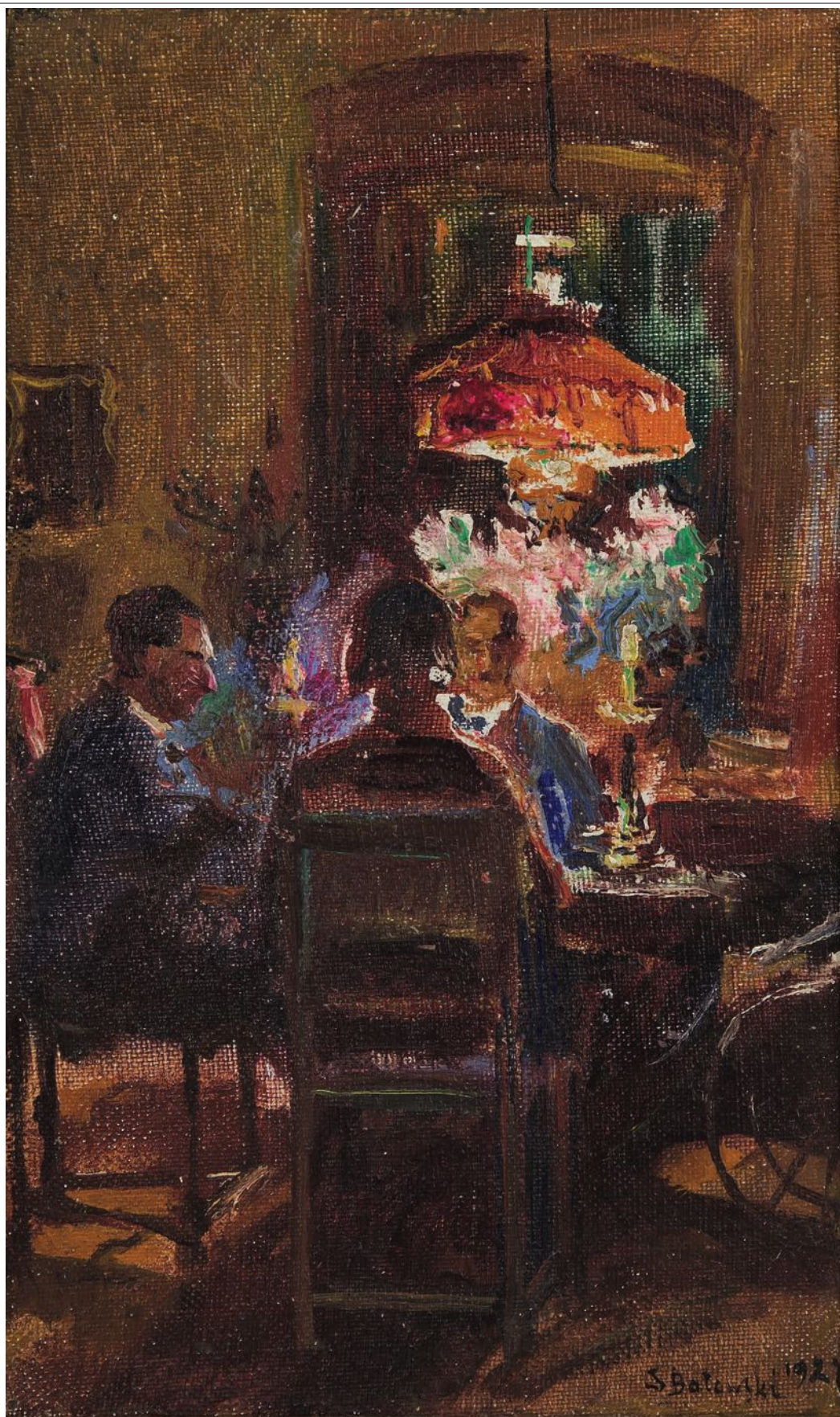
Свірж, (а) (зліва) невідомий, (б) Ірена графиня Ламезан-Салінс (майбутня Тадеушева графиня Коморовська), яка сидить спиною до художника, (в) навпроти її батько генерал Роберт граф Ламезан-Салінс, (г) з правої сторони її мати Ірена з графів Волянських, I-вото Олександрова графиня Пінінська, II-вото Робертова графиня Ламезан-салінс, при столі у Свіржському замку, 1927 р.

Полотно, олія

Stanisław Batowski Kaczor (1866-1946)

Świrz, (a) (po lewej) nieznany, (b) siedząc plecami do malarza Irena hr. Lamezan-Salins (przyszła Tadeuszowa hr. Komorowska), (c) naprzeciwko jej ojciec generał Robert hr. Lamezan-Salins, (d) po prawej jej matka Irena z hr. Wolańskich, I-voto Aleksandrowa hr. Pinińska, II-voto Robertowa hr. Lamezan-Salins, przy stole na zamku w Świrzu 1927

Płótno, tekt, olej

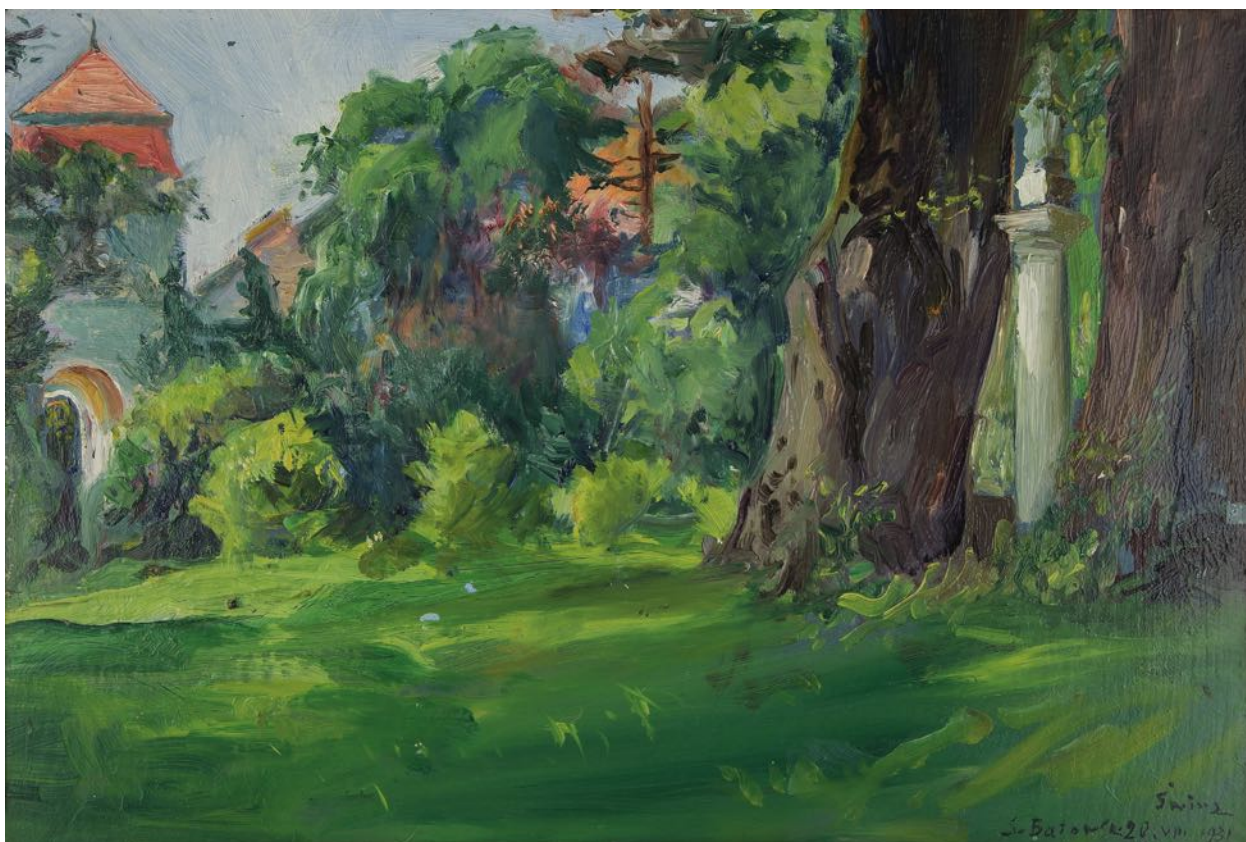
На фото: Мисткиня, коло її старої гувернантки Анни Турек, з права вчитель художниці професор Станіслав Батовський-Качор (1866-1946) з близькою до неї родиною Ярнутовських, Людвікою разом з синами Станіславом, Анджеем та дочкою Марією, Свірж, верхній дитинець замку у 1936 р.

Na zdjęciu: Artystka obok jej starej guwernantki Anny Turek, a po prawej stronie mistrz artystki profesor Stanisław Batowski Kaczor (1866-1946) z zaprzyjaźnioną rodziną Jarnutowskich, z których Ludwika wraz z synami Stanisławem i Andrzejem oraz córką Marią, Świrz, górny dziedziniec zamkowy w 1936 r.

Станіслав Батовський Качор (1866-1946)
Свірж, замковий парк, 20.08.1931 р.
Полотно, олія

Stanisław Batowski Kaczor (1866-1946)
Świrz – park zamkowy, 20. 08.1931
Płótno.tekt, olej

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ФОТОГРАФІЙ

Ст. 5

Художниця в домі у Лондоні, 1955 р.

Ст. 30, 32, 34, 38, 40, 42, 44, 46, 48

Свіржський замок.

Ст. 36

Художниця на дерев'яному мосту перед в'їзною брамою, 1928 р.

Ст. 50

Художниця з автомобілем батька на верхньому дитинці, 1928 р.

Ст. 90

Генерал Роберт (Роббі) граф Ламезан-Салінс (1869 - 1930), з синами своєї дружини від її першого шлюбу, одягненими в шкільну форму (Коллегіум Кальксбург у Відні). (Зліва) Владислав Граф Пінінський (1893 - 1945), (посередині) Мечислав Граф Пінінський (1895 – 1945). Брати Пінінські навчалися у Коллегіумі Кальксбург в 1907 – 12 рр., коли їхній вітчим Роберт був австрійським Військовий Аташе в Парижі.

Ст. 92

Ірена з дому графів Волянських графиня Ламезан-Салінс, вдова по Олександрові графові Пінінському (1864 – 1902), молодшому братові великого львів'янина професора Леона гр. Пінінського, колишнього намісника Галичини і мецената мистецтва, з дочкою Іреною (Ренею) (1904 – 1968) у Свіржі в 1911 р.

Ст. 94

Художниця в замковому салоні, 1938 р. На стіні видніється портрет батька, що експонується на виставці, а на столику – її погруддя роботи подруги Яввіги Городиської (1905 - 1973).

Ст. 96

Ірена Ламезан-Салінс, Мати мисткині, на дерев'яному мості перед в'їзною баштою, 1927 р. Після I Світової війни Ірена захворіла на так звану «Іспанку», вірусний грип, що вбив бл. 50 – 100 мільйонів людей у цілій Європі в 1918 – 19 рр., що перевищило число жертв війни. Після хвороби Ірена ніколи не почувалася при повному здоров'ї.

Ст. 102

Художниця на коні в околицях Свіржа, 1930 р.

Ст. 104

Свіржський замок, 1928 р. (сидять) Ірена та Роберт Ламезан-Салінс, (стоять зліва) Марія Трачевська з художницею.

Ст. 106

Художниця, біля її старої гувернантки Анна Турек, з правої сторони вчитель художниці професор Станіслав Батовський Качор (1866 - 1946) з родиною приятелів Ярнутовських, з них Людвіка з синами Станіславом і Анджеєм, а також дочкою Марією, Свірж, верхній дитинець замку, 1936 р.

LISTA WYKORZYSTYWANYCH ZDJĘĆ

Str. 5

Artystka w domu w Londynie, 1955 r.

St. 30, 32, 34, 38, 40, 42, 44, 46, 48

Zamek w Świrzu.

Str. 36

Artystka na moście drewnianym przed basztą wjazdową, c. 1928 r.

Str. 50

Artystka z samochodem ojca na dziedzińcu górnym, c. 1928 r.

Str. 90

General Robert (Robby) hr. Lamezan-Salins (1869-1930), z synami swojej żony z jej pierwszego małżeństwa, ubranymi w mundurze szkolnym (Kollegium Kalksburg w Wiedniu). (Po lewej) Władysław hr. Piniński (1893-1945), (po środku) Mieczysław hr. Piniński (1895-1945). Bracia Pinińscy studiowali w Kollegium Kalksburg w latach 1907-12 kiedy ich ojczym Robert był austriacki Attaché Wojskowy w Paryżu.

Str. 92

Irena z domu hr. Wolańskich hr. Lamezan-Salins, wdowa po Aleksandrze hr. Pinińskim (1864-1902), młodszym bracie wielkiego lwowianina profesora Leona hr. Pinińskiego, byłego namiestnika Galicji i mecenasa sztuki, z córką Ireną (Renia) w Świrzu w 1911 r.

Str. 94

Artystka w saloniku na zamku, c. 1938. Na ścianie widnieje portret ojca która jest wystawiony w wystawie, a na stoliku stoi jej popiersie dłuta jej koleżanki Jadwigi Horodyskiej (1905-1973).

Str. 96

Irena Lamezan-Salins, matka artystki, na moście drewnianym przed basztą wjazdową, c. 1927 r. Po pierwszej wojnie światowej Irena zachorowała na tzw. Hiszpankę, wirus który zabił od 50 – 100 milionów ludzi w Europie w latach 1918-19, więcej niż ofiar wojny. Potem Irena nigdy nie odzyskała zdrowia.

Str. 102

Artystka na koniu w okolicach Świrza, c.1930 r.

Str. 104

Zamek w Świrzu, c.1928. (siedzący) Irena i Robert Lamezan-Salins, (stojąc od lewej) Maria Traczewska i jej przyszły mąż Władysław Piniński, Klementyna z domu Wolfarth Traczewska wraz z artystką.

Str. 106

Artystka obok jej starej guwernantki Anny Turek, a po prawej stronie mistrz artystki profesor Stanisław Batowskiego Kaczor (1866-1946) z zaprzyjaźnioną rodziną Jarnutowskich, z których Ludwika wraz z synami Stanisławem i Andrzejem oraz córką Marią, Świrz górny dziedziniec zamkowy w 1936 r.

Зміст

10	АДАМ КОМОРОВСЬКИЙ ІРЕНА КОМОРОВСЬКА: НАЙБІЛЬШИМ МОЇМ ЗАХОПЛЕННЯМ БУЛО МАЛЯРСТВО
14	ІВАН ДУДИЧ GENIUS LOCI
16	СВЕТНІКІ КОЛО КРАКОВА ПІД ЧАС ВТЕЧІ З КРАЮ 1945 Р. У ТВОРЧОСТІ ІРЕНИ З ГРАФІВ ЛАМЕЗАН-САЛІНС ГРАФІНИ КОМОРОВСЬКОЇ
29	ЗАМОК У СВІРЖІ У ТВОРЧОСТІ ЙОГО ОСТАННЬОЇ ВЛАСНИЦІ ІРЕНИ З ГРАФІВ ЛАМЕЗАН-САЛІНС ГРАФІНИ КОМОРОВСЬКОЇ
53	ЄГИПЕТ У ТВОРЧОСТІ ІРЕНИ З ГРАФІВ ЛАМЕЗАН-САЛІНС ГРАФІНИ КОМОРОВСЬКОЇ
61	ШОТЛАНДІЯ У ТВОРЧОСТІ ІРЕНИ З ГРАФІВ ЛАМЕЗАН-САЛІНС ГРАФІНИ КОМОРОВСЬКОЇ
69	ПІВДЕНЬ ФРАНЦІЇ У ТВОРЧОСТІ ІРЕНИ З ГРАФІВ ЛАМЕЗАН-САЛІНС ГРАФІНИ КОМОРОВСЬКОЇ
79	КОРНУЕЛ У ТВОРЧОСТІ ІРЕНИ З ГРАФІВ ЛАМЕЗАН-САЛІНС ГРАФІНИ КОМОРОВСЬКОЇ
89	ЗАМОК У СВІРЖІ У ТВОРЧОСТІ МАРІЇ З ГРАФІВ ЛАМЕЗАН-САЛІНС РУДАКОВСЬКОЇ
99	ЗАМОК У СВІРЖІ У ТВОРЧОСТІ СТАНІСЛАВА БАТОВСЬКОГО КАЧОРА
108	СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ФОТОГРАФІЙ

Treść

12

ADAM KOMOROWSKI

IRENA KOMOROWSKA: NAJWIEKSZYM MOIM ZAMILOWANIEM BYŁO MALARSTWO

22

IVAN DUDYCH

GENIUS LOCI

16

ŚWIATNIKI KOŁO KRAKOWA PODCZAS UCIECZKI Z KRAJU W 1945 R. W TWÓRCZOŚCI IRENY Z HRABIÓW
LAMEZAN-SALINS HRABINY KOMOROWSKIEJ

29

ZAMEK W ŚWIRZU W TWÓRCZOŚCI JEGO OSTATNIEJ WŁAŚCICIELKI IRENY Z HRABIÓW LAMEZAN-SALINS
HRABINY KOMOROWSKIEJ

53

EGIPT W TWÓRCZOŚCI IRENY Z HRABIÓW LAMEZAN-SALINS HRABINY KOMOROWSKIEJ

61

SZKOCJA W TWÓRCZOŚCI IRENY Z HRABIÓW LAMEZAN-SALINS HRABINY KOMOROWSKIEJ

69

POŁUDNOWA FRANCJA W TWÓRCZOŚCI IRENY Z HRABIÓW LAMEZAN-SALINS HRABINY KOMOROWSKIEJ

79

KORNWALIA W TWÓRCZOŚCI IRENY Z HRABIÓW LAMEZAN-SALINS HRABINY KOMOROWSKIEJ

89

ZAMEK W ŚWIRZU W TWÓRCZOŚCI MARII Z HRABIÓW LAMEZANA-SALINS RODAKOWSKIEJ

99

ZAMEK W ŚWIRZU W TWÓRCZOŚCI STANISŁAWA BATOWSKIEGO KACZORA

109

LISTA WYKORZYSTYWANYCH ZDJEĆ